

Adam Solak

Marek Michalak
***Order Uśmiechu –
wspólny świat dzieci
i dorosłych***

**Wydawnictwo: Międzynarodowa
Kapituła Orderu Uśmiechu
Warszawa 2020, s. 383**

*Albo życie dorosłych – na marginesie dziecięcego.
Albo życie dzieci – na marginesie dorosłych.
Kiedy nadejdzie owa szczerza chwila, gdy życie
dorosłych i dzieci stanowiąc będzie równoważny tekst?*

(Janusz Korczak)

**Trzy odsłony
pragnienia Janusza Korczaka**

Tempo współczesnego życia, lenistwo intelektualne i duchowe (którego owocem jest brak wdzięczności, posiadający konotacje antywartości), złożoność spraw – to wszystko sprawia, że nie zastanawiamy się dostatecznie głęboko na wyborami i wpływem osób znaczących na nasze życie i wpisane w nie drogi i profesje zawodowe. Często nie mamy ani czasu, ani sił na refleksję dotyczącą wpływu najbliższych osób na nasz styl bycia, czy też „nasz” sposób widzenia świata. „Nasz”, a przecież w dużej mierze zapożyczony, otrzymany jako dar od drugiego człowieka. „Nasz” – czyli „wspólny świat dzieci i dorosłych”, którego nie ma bez kategorii spotkania.

Jako motto recenzji przyjmuję tutaj pragnienie, które Janusz Korczak wyraził w *Pedagogice żartobliwej*, a które umieszczone zostało przed przedmową jako przewodnia myśl recenzowanej publikacji. Pragnienie trudno oddzielić do marzenia w aspekcie filozoficznym, pedagogicznym, czy też psychologicznym. Nie jest truizmem stwierdzenie, że pragnienie Janusza Korczaka spełniło się po części w dwóch odstępach.

Pierwsza jest chwilą powstania Orderu Uśmiechu (kiedy dzieci obdarowują wdzięcznością dorosłych). Instytucja Orderu Uśmiechu jest ze strony dzieci niejako „urzędowym” miejscem prawdziwego spotkania świata dzieci ze światem dorosłych. Przywróceniu właściwego rozumowania wspólnego świata dzieci i dorosłych, pamięci o osobach i zdarzeniach, które są świadomie lub nieświadomie „współautorami” naszych sukcesów, służy kategoria „spotkania”. Biografia Kawalerów Orderu Uśmiechu to pisanie autobiografii świata dziecięcego, życiorysu konkretnych jednostek dziecięcych, które w wyróżnieniu odznaczeniem, jakim jest Order Uśmiechu mówią światu dorosłych, co jest w życiu najważniejsze i zasługuje na wdzięczność pamięci pokoleń. W łańcuchu ludzi, których dzieci spotkały na swoich drogach szczęścia i dziecięcych drogach cierpień, są ogniwa słabsze i mocniejsze. Jednakże świat dziecięcy uczy, że należy promować ogniwa mocne, które są gwarantem prawdziwej wspólnotowości dzieci i dorosłych, w których nie ma egoistycznego „MY” i „WY”, ale jest bogate widoczne w dojrzałym człowieczeństwie jednostek „MY” społeczne i „MY” wspólnotowe. Instytucja Orderu Uśmiechu jest szkołą edukującą w duchu wspólnotowości międzypokoleniowej, międzynarodowej, międzywyznaniowej i międzypoglądowej.

Drugą odstępą spełnienia się „pragnienia” Janusza Korczaka wyartykułowanego w słowach: „Kiedy nadejdzie owa szczerza chwila, gdy życie dorosłych i dzieci stanowić będzie równoważny tekst?” jest książkowa publikacja autorstwa Marka Michalaka *Order Uśmiechu – wspólny świat dzieci i dorosłych*. Na rynku wydawniczym pojawiają się książki z zakresu dziecka i dzieciństwa oraz dorosłości; książki, które dają tylko teoretyczną wiedzę o dziecku i dorosłym, wiedzę, która zamyka się w sztywnej, metodologicznie „uczesanej” parametryzacji. Nie chcę tutaj wchodzić w dyskurs ich wartościowania, ani w pytania o sens i celowość ich wydawania. Albert Einstein, uczoney i wirtuoz najwyższej klasy, uważał, że są dwa kryteria prawdziwości naukowej teorii – jej empiryczne potwierdzenie i jej wewnętrzne piękno. Empiria i piękno są symptomem prawdziwości. I oto do rąk Czytelników trafia książka Marka Michalaka *Order Uśmiechu – wspólny świat dzieci i dorosłych*, stanowiąca o wspólnym świecie dzieci i dorosłych; publikacja, której konceptualizacja zawarta jest w empirii historyczności Orderu Uśmiechu i możliwym pięknie w relacji wzajemnego obdarowywania się na płaszczyźnie dziecko – dorosły.

Dziedzictwo Janusza Korczaka stanowiące jądro „instytucji”, jaką jest Order Uśmiechu – bez wątpienia – stanowi źródło mądrości, które powinno stać u podłoża nie tylko ładu społecznego, ubogacania tożsamości osobowościowej dziecka

i dorosłego, ale być także doskonałym imperatywem dającym nowe impulsy dla „nowych czasów” w kategorii „nowego wychowania” czy też samowychowania. Profesor Barbara Smolińska-Theiss w przedmowie do tejże książki napisała że „książka dra Marka Michalaka mówi o dawaniu, o darach, obdarowywaniu. Tym razem na planie pierwszym staje pytanie nie o to, co dorośli dają lub powinni dać dzieciom, ale o to, czym dzieci obdarowują wyjątkowych, nadzwyczajnych dorosłych. Takim dziecięcym darem jest Order Uśmiechu – fenomen pedagogiczny, wyjątkowe działanie i oryginalna instytucja w skali polskiej i międzynarodowej. Order Uśmiechu sprawia, że dzieci i dorośli spotykają się we wspólnej korczakowskiej przestrzeni, we wspólnym świecie dzieciństwa wychylonego w stronę dorosłości i dorosłości, która nie zatracą wektora dzieciństwa. Jest to otwarta przestrzeń”.

Wczytawszy się w recenzowaną publikację, mogę stwierdzić, że mamy w każdej z jej siedmiu rozdziałów do czynienia z intelektualną i akademicką uczciwością autora, której towarzyszy precyzja myśli i naukowa obiektywność. Całość jest osadzona w bogatym doświadczeniu Marka Michalaka – Rzecznika Praw Dziecka dwóch kadencji (2008-2018), człowieka łączącego bycie ojcem, wychowawcą i nauczycielem akademickim, Kanclerza Międzynarodowej Kapituły Orderu Uśmiechu oraz kierującego międzynarodowym ruchem korczakowskim jako Przewodniczący Międzynarodowego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka.

Książka napisana jest w duchu twórczej innowacyjności, nie tylko pozwala zdobyć nową wiedzę o relacji dziecko – dorosły w konstelacji Orderu Uśmiechu, ale dotychczasową uporządkować i scalić, by powstawały nowe dzieła naukowe i praktyczne inicjatywy ubogacające nie tylko świat nauki, ale zagospodarowujące praktyczną przestrzeń życia w harmonii jedności dziecka i dorosłego. Można stwierdzić, że racjonalność i mądrość publikacji nie tylko ocala od zapomnienia myśl Korczaka, dzieła Kawalerów Orderu Uśmiechu, ale pozwala ocalić od zagubienia się dzisiejszemu dorosłemu w coraz to bardziej złożonym byciu dzieckiem we współczesnym świecie. Rodzicowi, uczniowi i nauczycielowi.

Przez zawartość poszczególnych rozdziałów czytelnik publikacji zrozumie, że ma do czynienia z integralnością empirii życia i nauką dociekliwością, które pokazują prawdę o relacyjności dziecko – dorosły. Poszczególne rozdziały pozwalają czytelnikowi na zgłębienie relacji i więzi w różnorodnych odniesieniach – osobistych, zawodowych, społecznych, instytucjonalnych. Odczytując myśl Korczaka, Kawalerów Orderu Uśmiechu, ma się przeświadczenie, że właściwe relacje dziecko – dorosły, dorosły – dziecko nie posiadają asymetrii oddziaływań, ale symetryczność wzajemności. To co „stare” (historyczne) w czasie współczesnych, globalizacyjnych „przemian” nie musi być w zapomnieniu, ale może jawić się jako „nowe” w kategorii naukowo-praktycznego odczytania tej myśli. Ma to w analizowanej publikacji zasadnicze znaczenie, dzięki czemu przestrzeń relacyjności posiada swój dynamizm piękna i nie musi zanudzać, wymaga trudu, dając nowe impulsy do osobowościowo-społecznego doskonalenia się. Bez cienia wątpliwości stwierdzam, że każdy roz-

dział w recenzowanej publikacji posiada swoją mądrość, a nie tylko kompilacyjną wiedzę. Mądrość ta jest gwarantem ładu i twórczej relacji dziecko – dorosły; a co za tym idzie, prowadzi do ładu społeczeństwa demokratycznego.

Publikacja opatrzona polami poznawczymi w precyzyjnym ujęciu ukazuje, jak droga, jaką jest relacja między światem dziecka a światem dorosłego, permanentnie domaga się ubogacania. Łączy również ta książka zalety interesującej poznawczo i poprawnej metodologicznie publikacji naukowej, jak również nośnika o charakterze aplikacyjnym. *Order Uśmiechu – wspólny świat dzieci i dorosłych* posiada niewątpliwie walory teoriopoznawcze i wnosi cenny wkład do pedagogiki, socjologii, psychologii oraz innych nauk. Nie tylko obliguje czytelnika do spojrzenia na powyższe kwestie okiem analitycznego teoretyka, ale również wskazuje pola aktualnych zastosowań i dalszych badań naukowych czy konferencji.

Książka napisana jest dobrym językiem, opiera się na solidnej wiedzy autora. Szata graficzna, struktura, łącznie z indeksem osobowym, stanowi (wcale nie dodatkową) jej wartość. Powinna być zarekomendowana szerokim rzeszom czytelników czy też instytucjom, którym w prawdzie czynu, a nie tylko „pustostłowiu” zależy na dojrzałej i mądrej relacji dziecko – dorosły. Sięgnąć po nią powinni nie tylko nauczyciele akademicy, szkół różnych szczebli i profili, lecz także rodzice i wychowawcy oraz osoby aktualnie odpowiedzialne w dykasteriach ministerialnych za edukację i wychowanie.

Korczakowskie pragnienie jedności świata dorosłych i dzieci jest w trakcie odśłony trzeciej, która zależy od współczesnego rozumienia oraz zrozumienia podmiotowości dziecka i dorosłego, rozumowania w teorii i praktyce.

Książka dra Marka Michalaka *Order Uśmiechu – wspólny świat dzieci i dorosłych* to doskonały „scenariusz”, jak realizować w praktyce nie tylko rozumienie ale i przeżywanie godnościowej podmiotowości dziecka w obecnym świecie pełnym intelektualnego chaosu oraz braku odwagi w czynieniu i odczytywaniu dobra w konstelacji dziecka i jego dzieciństwa. Poszczególne przytoczone biografie Kawalerów Orderu Uśmiechu, widziane oczyma dziecka, to doskonały empiryczny materiał dla samowychowania osób dorosłych. Publikacja sama w sobie od strony formalnej i merytorycznej jest ponadprzeciętną wartością dla nauki, praktyki i społeczeństwa, któremu zależy na wspólnym bytowaniu wielu pokoleń. Jednakże wartość tejże książki w rękach jej czytelnika zapewne ubogaci jego zasoby intelektualne i duchowe na rzecz bycia pięknym człowiekiem działającym na rzecz dziecka i jego praw.